

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA

VOL. XXII, 8

SECTIO C

1967

Z Katedry Zoologii Systematycznej Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS
Kierownik: doc. dr Sędzimir M. Klimaszewski

Katarzyna SĘCZKOWSKA i Ewa GAWARECKA

Przyłżeńce (*Thysanoptera*) roślin ruderalnych miasta Lublina

*Thysanoptères (*Thysanoptera*) des plantes rudérales de Lublin*

Podjęte badania miały na celu poznanie fauny przyłżeńców (*Thysanoptera*) występujących na roślinach ruderalnych.

Materiał zbierano przez dwa sezony (1964 i 1965) wegetacyjne w miesiącach od czerwca do października w odstępach tygodniowych metodą czerpakowań i „woreczków”. W r. 1966 pobierano próby, które miały charakter kontrolny. Metoda „woreczków” polegała na zebraniu 100 pędów jednego gatunku roślinnego, charakterystycznego dla zbiorowiska ruderalnego w okresie kwitnienia.

Lokalizacja badanych stanowisk na terenie miasta i charakterystyka florystyczna została oparta o dane, uzyskane z konsultacji z doc. drem Dominikiem Fijałkowskim.

OPIS TERENU

Występowanie roślin ruderalnych związane jest z wysypiskami, gruzowiskami, śmietnikami, torami kolejowymi, drogami polnymi itp., w związku z czym stanowiska badań (1—6) znalazły się na peryferiach miasta (ryc. 1). Roślinność tych stanowisk należy do zbiorowisk synantropijnych, rozwijających się na siedliskach całkowicie sztucznych, zmienionych przez człowieka pod względem struktury, własności fizycznych i chemicznych podłoża, na glebie odznaczającej się dużą zawartością soli mineralnych, zwłaszcza azotanów, fosforanów i soli potasowych. W skład roślinności ruderalnej obok gatunków roślin rodzimych wchodzi liczne gatunki obcego pochodzenia. Wśród tych ostatnich zdecydowaną przewagę mają gatunki z południa i południowego wschodu.

Roślinność ruderalna występuje w miejscach, na których człowiek zniszczył naturalną szatę roślinną, w początkach napotykać na konkurencję roślin rodzimych. Utrzymać się tylko może przy nieprzerwanej ingerencji człowieka; pozostawiona bowiem sama sobie ustępuje roślinom rodzimym.

Stanowisko 1. Na stanowisku tym nie można wyraźnie zauważyć zróżnicowania zbiorowisk roślinnych. Znajdowały się tu mniejsze lub większe skupienia gatunków, często o bardzo dużym zwarciu. Skupiska takie tworzyły głównie na-

stępujące rośliny: *Cannabis ruderalis*, *Chenopodium album*, *Chenopodium rubrum*, *Tripleurospermum inodorum*. Gatunki te występowały w dużym zwarcu, najczęściej na świeżych wysypiskach, na miejscach zaś zrównanych z podłożem rosły zwykle razem, osiągając mniejsze zwarcie.

Z punktu widzenia fitosocjologicznego zbiorowisko to nie było dobrze wykształcone; należy do rzędu *Bidentetalia* i *Onopordetalia* (ryc. 2).

Stanowisko 2. Zbiorowiska koło torów kolejowych wykształciły się na podłożu utrwalonym i co najmniej od kilku lat nie przemieszczanym, jednak mniej lub więcej wydeptywanym. W związku z tym w miejscach więcej wydeptanych stwierdzano zbiorowisko przypominające zespół *Lolio-Plantaginietum*, w mniej natomiast zbiorowisko roślinne reprezentujące zespół *Leonuro-Arctietum tomentosum*. Na podłożu bogatym w żużel piecowy wykształciły się małe skupienia z panującymi komosami. Były one mniej deptane i reprezentują zespół *Chenopodietum glauco-rubri*. Występowały tu również skupiska roślinne tworzące zespół *Polygono-Bidentetum* (ryc. 3).

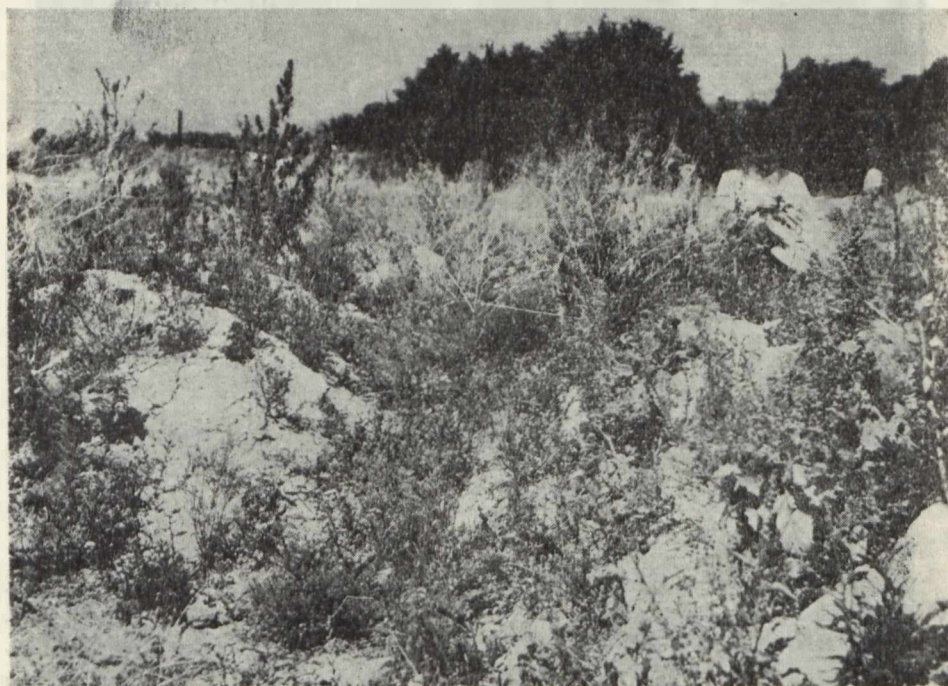

Ryc. 3. Stanowisko 2 — *Iva xanthifolia*
Endroit des recherches n. 2 — *Iva xanthifolia*

Stanowisko 3. Teren bardzo zróżnicowany. Na wysypiskach szlamu i miejscach lessowych w partiach niżej położonych występowały skupienia złożone głównie z kosmos, które przypominają zespół *Chenopodietum glauco-rubri*. Zespół *Sisymbrietum sophiae* pokrywał wysypiska lessowe. Na wysypiskach kredowych i gruzie budowlanym spotykano skupienia złożone z roślin należących do zespołu *Tussilaginietum*. W miejscach bardziej wydeptanych wykształciły się płaty roślinne zespołu

Ryc. 4. Stanowisko 3 — widok ogólny
Endroit des recherches n. 3 — vue générale

Ryc. 5. Stanowisko 4 — zbiorowisko komos i łobody na świeżych wysypiskach lessowych

Endroit des recherches n. 4 — association des chénopodes et des arroches sur le sol loessique récemment répandu

Lolio-Plantaginetum. Pojedyncze krzewy róż wystąpiły we wszystkich badanych zbiorowiskach roślinnych (ryc. 4).

Stanowisko 4. Na terenie tego stanowiska wyróżniono następujące zespoły: *Chenopodietum glauco-rubri Leonuro-Arctietum* i *Sisymbrietum sophiae*. Zbiorowiska te nie były dobrze rozwinięte z powodu ciągłego wysypywania i przemieszczania podłoża, raczej młode (ryc. 5).

Stanowisko 5. Rozległą drogę i przydroża o podłożu lessowym pokrywały chwasty. W niektórych miejscach znajdowały się wysypiska odpadków, gdzie rosły rośliny przypominające zespół *Leonuro-Arctietum tomentosi*. Na miejscach wydeptanych wystąpiły rośliny w dużym zwarcu, reprezentujące zespół *Lolio-Plantaginetum* (ryc. 6).

Ryc. 6. Stanowisko 5 — widok ogólny
En droit des recherches n. 5 — vue générale

Stanowisko 6. Teren tego stanowiska to wysypisko gruzu budowlanego, odpadków produkcji przemysłowej i ziemi pochodzącej z wykopów budowlanych. Zbiorowiska roślinne były tu dość jednorodne i zajmowały miejsca mało wydeptane. Pod względem fizjologicznym reprezentowały zespoły: *Chenopodietum glauco-rubri*, miejscami *Sisymbrietum sophiae*, rzadziej *Leonuro-Arctietum*. W kierunku północnym badanego terenu znajdowały się dość liczne skupienia *Cannabis ruderalis* (ryc. 7).

Ryc. 7. Stanowisko 6 — widok ogólny
 Endroit des recherches n. 6 — vue générale

PRZEGLĄD MATERIAŁU

Na 6 stanowiskach, reprezentujących zbiorowiska roślin ruderalnych, zebrano 30 gatunków, z których 3 okazały się nowe dla fauny Polski: *Sericothrips gracilicornis* Will., *Sericothrips abnormis* Karny. i *Rophalondothrips annulicornis* U z.

Najliczniejsze były: *Aelothrips intermedius* Bagn., *Thrips tabaci* Lind., *Frankliniella intonsa* Tryb. i *Thrips fuscipennis* Hal., pozostałe gatunki zebrano w niewielkiej liczbie. *Aelothrips intermedius* Bagn. i *Thrips tabaci* Lind. wystąpiły na wszystkich badanych stanowiskach. Najwięcej gatunków zebrano ze stanowiska 3, a najmniej z 4.

Melanothrips gracilicornis Maltb. — 1 okaz stwierdzono w zespole *Chenopodietum glauco-rubri*, stanowisko 3.

Aelothrips ericae Bagn. — nieliczne okazy zebrano w zespole *Sisymbrietum sophiae*, stanowisko 6.

Aelothrips intermedius Bagn. — spotykany w dużej liczbie na wszystkich badanych stanowiskach. Najliczniejszy pojaw obserwowano w lipcu i sierpniu. W lipcu łowiono osobniki *in copula* i nieliczne larwy.

Aeolothrips vittatus Hal. — pojedynczo występujące okazy stwierdzono w zbiorowisku roślinnym należącym do rzędu *Bidentetalia* i *Onopordetalis*, stanowisko 1.

Chirothrips manicatus Hal. — nie wystąpił tylko na stanowisku 6. Większy pojaw obserwowano w lipcu.

Limothrips denticornis Hal. — zbierano pojedyncze okazy w miesiącach lipcu i sierpniu, stanowisko 4, 5 i 6.

Aptinothrips rufus Gmel. — nieliczny, stanowisko 3.

Aptinothrips elegans Pries. — liczny na stanowisku 1.

Sericothrips gracilicornis Will. — nowy dla fauny Polski. Zebrano kilka okazów na stanowisku 2.

Sericothrips abnormis Karny — nowy dla fauny Polski. 2 okazy złowiono na stanowisku 2.

Anaphothrips euphorbiae Uz. — nie wykazany z Lubelszczyzny. Nieliczne okazy zebrano na stanowisku 6.

Odontothrips loti Hal. — pojedyncze okazy złowiono na stanowisku 4.

Kakothrips robustus Uz. — w czerwcu zbierano postaci rozwojowe na stanowisku 2.

Frankliniella intonsa Tryb. — nieliczny na stanowisku 5.

Taeniothrips atratus Hal. — pojedyncze okazy występowały na stanowisku 6.

Rophalondothrips annulicornis Uz. — nowy dla fauny Polski. Złowiono 2 okazy w zespole *Sisymbrietum sophiae* na stanowisku 3.

Thrips fuscipennis Hal. — w dużej liczbie łowiony w czerwcu na stanowisku 1 i 2.

Thrips flavus Schr. — pojedyncze okazy zebrano ze stanowiska 2 i 3.

Thrips nigropilosus Uz. — wystąpił w zespole roślinnym *Bidentetalia* i *Onopordetalia* na stanowisku 1.

Thrips tabaci Lind. — liczny w czerwcu i drugiej połowie sierpnia, na wszystkich stanowiskach.

Platythrips tunicatus Hal. — pojedyncze okazy występowały na stanowisku 2 i 5.

Stenothrips graminum Uz. — większą liczbę osobników zebrano w okresie kłoszenia owsa, na stanowisku 3.

Xylaplothrips fuliginosus Schill. — rzadki, złowiono 1 okaz w zespole *Plantaginato-Lolietum* na stanowisku 2.

Haplothrips aculeatus Hal. — nieliczny na wszystkich stanowiskach.

Haplothrips niger Osb. — nie występował na stanowisku 5 i 6.

Haplothrips dianthinus Pries. — zbierano w kwiatach *Dianthus carthusianorum* na stanowisku 5.

Haplothrips leucanthemi Schr. — nieliczny w okresie kwitnienia *Chrysanthemum leucanthemum* na stanowiskach 1—5.

Neoheegeria verbasci Osb. — zbierano w kwiatach *Verbascum* sp. na stanowisku 5.

Phleothrips nodicornis Reut. — złowiono 1 okaz na stanowisku 2.

Nesothrips bicolor Heeg. — występował pojedynczo na wszystkich stanowiskach.

WNIOSKI

Analiza materiału zebranego metodą „woreczków” wykazała, że tylko na *Cannabis ruderalis* i *Iva xanthifolia* wystąpiły wszystkie postacie rozwojowe *Aeolothrips intermedius* Bagn. i *Thrips tabaci* Lind. Na pozostałych gatunkach roślin (*Chenopodium album*, *Chenopodium rubrum*, *Chenopodium glaucum*, *Atriplex patulum*, *Sisymbrium officinale*, *Sisymbrium Loeseli*, *Capsella bursa-pastoris*, *Bunias orientalis*, *Hyoscyamus niger*, *Leonurus cardiacae*, *Bidens tripartitus*, *Bidens cernuus*, *Onopordon acanthium*, *Arctium tomentosum*, *Arctium lappa*) nie stwierdzono przyłęńców (*Thysanoptera*). Przyczyną tego może być ciągła zmiana podłoża, narastające wysypiska, niszczenie roślin oraz susza i upały, które skracają okres wegetacyjny roślin.

PIŚMIENNICTWO

1. Kornaś J.: Zespoły synantropijne [w:] Szata roślinna Polski. Praca zbiorowa pod red. W. Szafera, t. 1, Warszawa 1959.
2. Priesner H.: Die *Thysanoptera*. Berlin 1928.
3. Priesner H.: Ordnung *Thysanoptera*. Berlin 1964.

Thysanoptera рудеральной растительности города Люблина

Резюме

На рудеральной растительности города Люблина обнаружено 30 видов *Thysanoptera*. Из них: *Sericothrips gracilicornis* Will., *Sericothrips abnormis* Karny и *Rophalondothrips annulicornis* Uz. являются для фауны Польши новыми. Самыми многочисленными были: *Aeolothrips intermedius* Bagn., *Thrips tabaci* Lind., *Frankliniella intonsa* Tryb. и *Thrips fuscipennis* Hal.

Общими для исследуемых местообитаний были виды *Aeolothrips intermedius* Bagn. и *Thrips tabaci* Lind.

Thysanoptères (*Thysanoptera*) des plantes rudérales de Lublin

Résumé

Sur les plantes rudérales de Lublin on a constaté l'apparition de 30 espèces de Thysanoptères (*Thysanoptera*), parmi lesquelles *Sericothrips gracilicornis* Will., *Sericothrips abnormis* Karny et *Rophalondothrips annulicornis* Uz. sont nouvelles pour la faune de Pologne. Les espèces les plus nombreuses c'étaient: *Aeolothrips intermedius* Bagn., *Thrips tabaci* Lind., *Frankliniella intonsa* Tryb. et *Thrips fuscipennis* Hal. Les espèces communes pour les endroits examinés étaient représentées par *Aeolothrips intermedius* Bagn. et *Thrips tabaci* Lind.

